
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”

кн. 1, 2007 (год. XVI), ISSN 0861-7902

РЕЦЕНЗИИ

СЪКРОВЕНИЯТ СВЯТ НА РОДОВОТО ПРЕДАНИЕ 333

Съвременна българска поезия от Бесарабия и Таврия.
Антология. Критически прочити.
Съст. Елена Налбантова. Одеса: Друк, 2006. 182 с.

Българите от Бесарабия и Таврия принадлежат не просто към света на „Другата България”, нещо повече, тяхното потекло отвежда към възлово важни за културната ни памет и традиция сфери на българското, към оазиси и крепости на идентичността. Такива сфери са емигрантските огнища на Възраждането и легендарноисторическата прабългарска земя на Буджака, съвпадаща с част от бесарабските територии, в което живеещите тук поети често намират митична съдбовност и завръщане.

Създадената с литературен финес антология „Съвременна българска поезия от Бесарабия и Таврия”, издадена през 2006 г. в Одеса, открехва съкровени врати между изконно-българската и възрожденска културо-съзиждаща памет и съвременната поезия на бесарабските и таврийски българи. Създадена по време на лектората на доц. д-р Елена Налбантова в този ключов за възрожденското ни минало град, тя е един от донесените добри дарове към все по-разрастващия се у нас терен на изучаване на културата в тази „най-голяма българска диаспора”. Антологията е конструирана от духа на българското и отговаря на важния въпрос – как се съхранява родовото съкровище на българската общност, какъв облик има днес идентичността на бесарабските и таврийски българи и каква култура твори като свое огледало.

„Кому е нужна тази книга?“ В предговора с това заглавие авторката курсивно подчертава максимата, че „една литература е значима най-напред за общността, която я ражда“. Тази общност е главен герой, изповядващ себе си в книгата, горещите въпроси, задавани от нейната историческа и съвременна съдба отекват в нея: Кои сме ние? Откъде идваме, накъде отиваме? Ключовите реалии са: земя, родина, корени, памет, преселение, душевни истини. Отговорите на такива въпроси винаги са трудни за общностите от преселници, тласкани от вихъра на историята и населяващи погранични земи, а съхранението на родовото послание – особено ценно. Тези отговори са не по-малко важни за културата на общността-майка, за съвпадащата с държавното си тяло родина България. Посланията на антологичната книга, съдържаща както стихове, така и критически тълкувания, имат двоен адрес. Контактът и взаимното вглеждане между бесарабските българи и България са особено важни и равнозначни на съхранението на родовостта. Съвременната поезия на бесарабските и таврийски българи е показана тук както в акта на самопознанието си и за нуждите на българистичното образование в Украйна, така и в светлината на стабилния и все по-задълбочаващ се научен интерес в България.

Антологията е особено ценна и затова, защото се вписва в солидното панорамно мислене на Елена Налбантова като изследвач и преподавател по възрожденска литература, което определя в голяма степен и изходния импулс и неизбежния генеалогичен подход. Конституиращата роля на това мислене е изразена както в подбора и композицията, така и в публикуваните два аналитични текста на съставителката в критическия дял на книгата – ключовия текст за „трудните пътища на идентичността“ и „Три етюда върху българската бесарабска поезия (Нико Стоянов. Михаил Бъчваров. Владимир Калоянов)“.

Антологично-хрестоматийният модел, използван от Ел. Налбантова, е репрезентативен, прецизно осмислен и плодотворен, той съчетава три дяла: поетична антология на 8 поети, богат набор от критически текстове (общо 17, от които 5 са любопитни интервюта и анкети), оглеждащи избраните поети и визии, и трети, бих казала, „реквиемен“ дял, означен още като „приложение“ и посветен на ключовата за животописа на общността „таврийска“ проза на Мишо Хаджийски от 40-те години (писателят се самоубива в България под натиска на политическо преследване на 26 септември 1944 г.).

В поетичната част на антологията влизат предшествани от биографични анотации стихове от Петър Бурлак-Вълканов (патрон на поредицата като автор на първата съвременна стихосбирка „Моя южна равнина“),

Димитър Пейчев, Михаил Бъчваров, Нико Стоянов, Владимир Калоянов, Георги Барбаров и Тодор Стоянов. Сред това мъжко общество се откроява и една поетеса – това е Таня Танасова-Тодорова, „женският глас в поезията на българите от Бесарабия” (по определението на Катя Цвик). Подбрани са стихове, които най-силно отразяват посланията на рода и произхода, съхранението на идентичността и нейните проблематизации (мотиви за двете родини при Таня Танасова-Тодорова), образа на селото като идиличен родов дом (Петър Бурлак-Вълканов, Михаил Бъчваров-Бондар), пътя на преселническата съдба (Нико Стоянов, Георги Барбаров), топиката на степта-житница с необятното небе, по което пътуват птици и облаци, свързаните със степта мотиви на движението и посвещението (Михаил Бъчваров-Бондар, Владимир Калоянов), символи на българската история и свещена география – Буджака, Мадарския конник, Черно море, Царевец, Витоша (Георги Барбаров, Нико Стоянов), поетични визии на природата и годишните времена, сред които особено богата на поетични съкровища се оказва зимата (възпята от Тодор Стоянов – най-нежния лирически живописец, от Таня Танасова-Тодорова, Нико Стоянов, Георги Барбаров, Петър Бурлак-Вълканов). Сред критическите прочити откриваме и тълкувание, на образа на зимата от Игор Пушкив.

Важен за конструирането на антологията е ракурсът на контактността. Отражена е благородната роля на литературните приятелства между бесарабските поети и поети и изследвачи от България – неин инициращ жест е предговорът на Андрей Германов към посочената първа съвременна стихосбирка на Петър Бурлак-Вълканов, публикуван на първо място в критическата част на антологията. Предговорът включва историческа скица за потеклото на бесарабските българи-преселници, в контекста на която поетът изминава „път, твърде близък до пътя на първите наши стихотворци”. Контекстът на литературното приятелство е много ценен и за представянето на поета-художник Димитър Пейчев, участващ с 4 свои стихотворения и портретиран в два текста на Димитър Михайлов към стихосбирки на поета. Отражено е и поетическото съдружие между поетите (носещо рефлекс към колективизма на общността) чрез подбор на взаимни поетически или критически посвещения, анкети и интервюта. Освен споменатите вече текстове, в богатия и разностранен свитък на критическите прочити откриваме статията на Илия Конев „За движението в поезията на бесарабските българи”, откъс от излязлата през 1999 г. книга „Съвременната поезия на бесарабските българи” на възпитаника на ВТУ Светлозар Василев, статии на Анчо Калоянов, Страшимир Цанов, поета

Георги Барбаров, Катя Цвик. Интервютата и анкетите са водени от Георги Барбаров, Наталия Проданова и Мариана Чепразова.

Публикуваните в Приложението две статии за Мишо Хаджийски са на Елена Рацеева и Александър Войнов – те припомнят „апостолството” на писателя и създадения от него, колоритен с етнографията си образ на таврийската българска съдба, поставят разказите му в контекста на българската повествователна традиция Каравелов – Вазов – Захари Стоянов – Влайков – Елин Пелин.

Както пояснява в разговор съставителката, извън задачите на тази книга остават стихове, ориентирани към втората родина на бесарабските и таврийски българи – Украйна и Молдова, това също е част от проблематиката на идентичността, но е вече зародиш на друг проект.

В заключение можем да кажем, че би било добре тази красива по дух и тяло антология да бъде издадена и в българско издателство. Засага тя присъства в нашите библиотеки като дар от съставителката и одеското издателство и носи привкус на блян и носталгия. И освен това пожелание ще добавим една мечта, тази, която е изразил Страшимир Цанов – „мечтата, че ще дойде време, когато няма да бъде необходимо да се твърди, че истинска българска поезия се създава и извън настоящите държавно-политически граници на Република България”.

Пролетно-зелена свежест вее от нежно разлистената лозница, която виждаме на картината от корицата на антологията – неин автор е бесарабският български художник Иван Шишман, преподавател в университета в Измаил. В центъра на лозовото клонче се забелязва мъничка кръгла дъга, ефирна и едва уловима, но притегляща, невъзможно е да не се вгледаш в нея и да не си зададеш въпроса: каква е тази игра на художника, какво означава това. Дори не е необходимо да се замисляш върху лозата като вариант на световното дърво и като символ на вечното възраждане, картината ти дава усещане за нещо свежо и новородено, за радостта на утрото и възлизащата зеленина на живота. Това е нежната аура на книгата.

Маргрета Григорова